

Kovács György în Cațavencu

● O SCRISOARE PIERDUTĂ... GĂSITĂ LA BUDAPESTA

Aș vrea să amintesc de o reprezentație cu o piesă a lui Caragiale, reprezentație pe care n-o voi uita niciodată.

O scrisoare pierdută a fost prezentată în Ungaria pentru prima dată în 1949. Piesa unui dramaturg român pe scena Teatrului Național maghiar!

A trebuit să se macine mult la moara vremii pînă să fie cu puțință — abia sub soarele socialismului — schimbul de comori culturale dintre cele două popoare vecine. Decenii întregi, în trecut, nici o distanță nu era prea mare pentru agenții teatrali; toate produsele murdare ale fabricanților de piese reacționare își găseau loc pe scenă, chiar dacă proveneau din colțurile cele mai îndepărtate ale lumii. Dacă însă vreun autor progresist dintr-o țară vecină își ridică glasul denunțînd exploatarea, suferința comună a popoarelor asuprite, vocea lui nu putea trece nici cele mai apropiate hotare și vămi: el era, cît ai bate din palme, redus la tăcere, chiar și în propria lui patrie.

Aceasta a fost soarta genialului scriitor român I. L. Caragiale, apreciat la adevărata lui valoare artistică numai în România nouă, a democrației populare. Înainte vreme piesele lui ori nu vedeau lumina rampei, ori erau prezentate falsificate. Într-o și mai mică măsură ajungeau piesele lui pe scenele din Ungaria otrăvită cu veninul iredentismului.

Cîteva luni înainte de premiera de la Budapesta, actori veniți în turneu din Ungaria erau sărbătoriți la București. Apoi, în capitala Ungariei, pe prima scenă a țării, a fost prezentată opera marelui dramaturg român.

Dificultățile legate de înțelegerea comediei, de atmosfera locală, de tipurile atît de autohtone au fost rezolvate de o regie strălucitoare. Măștile și decorurile, mobilierul camerelor, statuile din grădină, ca și globurile din sticlă colorată dădeau cadrul necesar pentru a sugera lumea burgheză de la sfîrșitul celui de-al nouălea deceniu al secolului al XIX-lea din Europa răsăriteană.

Regia marelui Gellert Endre și interpretarea celor mai buni actori ai scenei maghiare s-au străduit să scoată în lumină toate trăsături care au dat viață și forță comediei și care îi vor menține și în viitor valoarea: evocarea profund realistă și directă a caracterului comic-hidos al societății și trecutului burghezo-moșieresc.

Una dintre cele mai frumoase amintiri ale carierei mele artistice a fost și a rămas pînă azi, după 13 ani, ziua cînd, actor din Republica Populară Romînă, am apărut în fața publicului din Budapesta, tocmai în capodopera caragialeană, în rolul lui Cațavencu. Pe Dandanache îl interpreta într-un chip de neuitat Rátkai Márton; pe Trahanache, Gozon Gyula; pe Pristanda, Bihari József. Sînt roluri care trăiesc și azi în amintirea mea, ca realizări de mare valoare.

Seara premierei budapestane promitea un real succes, dincolo de condițiile festive. Se știe doar că din politețe se poate aplauda, dar nu și rîde. Publicul a aplaudat mult, dar a rîs și mai mult.

E o mare mulțumire pentru noi, actorii, gândul că am făcut totul pentru ca opera lui Caragiale să călătorească, răspîndind, cu ajutorul rîsului și umorului, adevărul și dreptatea în lumea largă: la Budapesta ca și la Viena sau la Paris, la Moscova ca și la Tokio și mai departe...

E aceasta partea noastră de contribuție la îndeplinirea acelei misiuni artistice despre care József Attila spunea:

„A dezlega, o dată, problemele comune.

„Aceasta-i munca noastră, și asta nu-i puțin!”

Kovács György

artist al poporului

● 13 ROLURI

Am interpretat 13 personaje din opera marelui nostru dramaturg. Au constituit pentru mine — în cei peste 35 de ani ai mei de teatru — o adevărată școală a măiestriei actricești aceste prilejuri de a interpreta o seamă de personaje ale maestrului măștrilor dramaturgiei noastre: șapte roluri în cele patru comedii ale sale: Spiridon și Rică Venturiano în *O noapte furtunoasă*, Catindatul și Crăcănel în *D-ale carnavalului*, Brînzovenescu și Agamiță Dandanache în *O scrisoare pierdută*, iar acum, recent, Coana Efimița din *Conu Leonida față cu reacțiunea*; alte roluri în momentele: „Căldura”, „Amici” și „Petițiune”, precum și în filmele „Două lozuri”, „Vizita”, „Telegrame”, „D-ale carnavalului” și „O scrisoare pierdută”.

Firește, de la Catindatul, jucat la începutul carierei, cînd aveam doar vreo 20 de ani, rol jucat cu „inspirația” specifică vârstei neexperimentate, și pînă la cele mai recente roluri caragialene, interpretate după studiu laborios și cu orientare ideologică justă, e o mare distanță.

Datorez, desigur, acest salt calitativ și ajutorului prețios în munca mea artistică pe care mi l-a dat, nu o dată, omul nostru de teatru cel mai doct în materie de Caragiale, regizorul-artist al poporului Sică Alexandrescu.

Omagiul personal ce-l aduc memoriei marelui nostru satiric la acest semi-centenar este interpretarea unui nou rol din măiastra sa operă: rolul Coana Efimița din *Conu Leonida față cu reacțiunea*.

Jucînd acest rol de „travesti” aduc totodată un omagiu „tradiției Caragiale”, știindu-se că, chiar la prima creare scenică a acestei piese (în jurul anilor 1880), rolul Coanei Efimița a fost jucat tot de un bărbat, și anume de marele comic al epocii, M. Mateescu, alături de care, în rolul Conului Leonida, apărea alt faimos comic al vremii, Hagiescu.

Apoi, mai spre epoca noastră (prin anii 1912), o altă distribuție relua tradiția, cu Iancu Brezeanu în *Conu Leonida* și cu tot atît de marele actor Ion Niculescu în travesti în *Coana Efimița*.

De asemenea, de neuitat rămîne creația bunului meu prieten și excelentului comedian care a fost G. Timică, în aceeași *Coana Efimița*.

Jucînd și eu azi pe *Coana Efimița* și călcînd pe urmele unor atît de iluștri interpreți, încerc un sentiment complex: de legitimă mîndrie și de explicabilă emoție.

Gr. Vasiliu-Birlie în Brînzovenescu